

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 8. mai 2020 av Høyesterett i avdeling med

justitiarius Toril Marie Øie
dommer Erik Møse
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Wenche Elizabeth Arntzen
dommer Espen Bergh

HR-2020-976-A, (sak nr. 19-156119STR-HRET)
Anke over Eidsivating lagmannsretts dom 2. oktober 2019

A (advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten (konstituert statsadvokat
Magnus Schartum-Hansen)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Falkanger**: Saken gjelder spørsmål om forvaring skal idømmes for gjentatt voldtekt.
- (2) A ble 16. august 2018 tiltalt for grov voldtekt, mishandling i nære relasjoner, kroppskrenkelse og føring av motorvogn uten gyldig førerkort. Den 18. desember 2018 ble A i tillegg tiltalt for hensynsløs adferd, seksuelt krenkende adferd og føring av motorvogn uten gyldig førerkort.
- (3) Ved Hedmarken tingretts dom 28. januar 2019 ble A funnet skyldig på alle punkter, bortsett fra for hensynsløs adferd. Dommen hadde slik domsslutning:

- «1. **A, født 00.00.1986, frifinnes for tilleggstilalens post I.**
2. **A, født 00.00.1986, dømmes for overtredelse av**
- **straffeloven 2005 § 293 første ledd, annet punktum, jf. § 292 bokstav a, jf. § 291 bokstav a,**
  - **straffeloven 2005 § 282,**
  - **straffeloven 2005 § 271 første ledd,**
  - **straffeloven 2005 § 298 og**
  - **vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 24 første ledd første punktum, jf. straffeloven § 40 første ledd, jf. § 43 til forvaring i 6 – seks – år og 10 – ti – måneder med minstetid på 4 – fire – år og 7 – sju – måneder.**

Til fradrag i tidsrammen og minstetiden går 307 – trehundreogssju – dager for utholdt varetekt.

3. **A dømmes til innen to uker fra dommen er forkynt å betale oppreisningserstatning til B med 275.000 – tohundreogsyttifemtusen – kroner.»**
- (4) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for flere av tiltalepunktene, men ikke over domfellelsen for voldtekt. Bare anken over domfellelsen for seksuelt krenkende adferd ble fremmet til ankebehandling. Videre ble påtalemyndighetens anke over frifinnelsen for hensynsløs adferd fremmet.
- (5) Ved Eidsivating lagmannsretts dom 2. oktober 2019 ble A dømt også for de forholdene ankene gjaldt. Dommen hadde slik domsslutning:

«A, født 00.00.1986, dømmes for overtredelse av straffeloven § 266 og straffeloven § 298, sammenholdt med straffeloven § 79 a, samt de forhold som er endelig avgjort ved Hedmarken tingretts dom av 28. januar 2019, til forvaring i 7 – syv – år, med en minstetid på 4 – fire – år og 8 – åtte – måneder.

Til fradrag i tidsrammen og minstetiden går 554 – femhundreogfemtifire – dager for utholdt varetekt.»

- (6) A har anket over straffutmålingen til Høyesterett. Siden han ble domfelt i lagmannsretten for et forhold han ble frifunnet for i tingretten, kunne anken bare ha vært nektet fremmet dersom Høyesteretts ankeutvalg hadde funnet det klart at den ikke ville føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.

- (7) Helge Haugerud og Terje Tørrissen, begge spesialister i psykiatri, var oppnevnt som sakkyndige for tingretten og lagmannsretten. De avga skriftlig erklæring 13. februar 2018, og Haugerud møtte og avga muntlig forklaring for begge instanser. Begge er oppnevnt som sakkyndige også for Høyesterett, og de utarbeidet skriftlig tilleggserklæring 8. mars 2020. Haugerud avga dessuten muntlig forklaring under ankeforhandlingen. Høyesterett har også mottatt en oppdatert skriftlig erklæring fra As behandler, psykologspesialist Lars Henrik Myklebust.
- (8) Høyesterett har behandlet saken muntlig ved fjernmøte, jf. midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 § 2.

Mitt syn på saken

Innledning

- (9) Straffeloven § 40 første ledd første punktum lyder slik:

«Når fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne andres liv, helse eller frihet, kan forvaring i anstalt under kriminalomsorgen idømmes når lovbryteren finnes skyldig i å ha begått eller forsøkt å begå et voldslovbrudd, et seksuallovbrudd, en frihetsberøvelse, en ildspåsettelse eller et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse eller frihet, eller utsatte disse rettsgodene for fare og vilkårene i annet eller tredje ledd er oppfylt.»

- (10) For lovbrudd av «alvorlig art» følger det av bestemmelsens annet ledd at det må være «en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd».
- (11) Det er ingen tvil om – og heller ikke omstridt – at voldtekten som A er dømt for, var et slikt lovbrudd av alvorlig art.

Gjentakelsesfare

Rettslige utgangspunkter

- (12) Jeg ser først på kravet om at det må være en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som krenker andres liv, helse eller frihet.
- (13) Det fremgår av HR-2019-832-A avsnitt 33 med videre henvisninger at faren for tilbakefall – på domstidspunktet – må være reell og kvalifisert. Kravet til faregraden kan variere etter alvoret i de straffbare handlingene som er begått, og også etter hvor alvorlige fremtidige lovbrudd det er fare for.
- (14) Paragraf 40 fjerde ledd gir nærmere føringer for vurderingen:

«Ved vurderingen av faren for tilbakefall etter annet og tredje ledd skal det legges vekt på det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbryterens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne. For saker som nevnt i annet ledd skal det særlig legges vekt på om lovbyteren tidligere har begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.»

Den konkrete vurderingen

- (15) Jeg starter med å se på *de lovbruddene A nå er dømt for*.
- (16) Voldtekten er klart det mest alvorlige lovbruddet, og det er den som eventuelt kan begrunne en forvaringsstraff. Også de andre lovbruddene kaster imidlertid lys over sider ved A som er av vesentlig betydning for vurderingen. For å få frem disse sidene er det mest hensiktsmessig å gjennomgå de relevante lovbruddene i tidsrekkefølge.
- (17) A kom i kontakt med B gjennom Facebook i september 2016, og utover høsten besøkte han henne ofte og ble etter hvert boende mer eller mindre fast hos henne. B oppfattet ham da som en hyggelig, hensynsfull og hjelpsom person, som også fikk et godt forhold til hennes to barn. Fra desember 2016 anså de seg som samboere.
- (18) Den første voldsepisoden fant sted kort tid etter dette. I forbindelse med en krangel nyttårsaften 2016/2017 dyttet A henne inn mot en kommode og kastet en stol rundt i stua. Da hun ba ham om å roe seg, løftet han henne opp til sin egen høyde, ristet henne og kastet henne i gulvet.
- (19) A flyttet kort tid etter dette ut av boligen, og han bodde blant annet hos en annen kvinne noen måneder våren og sommeren 2017. Deretter flyttet han inn igjen hos B. Fra hennes side skal det imidlertid ikke ha vært noe kjæresteforhold, og de hadde ikke seksuell kontakt. Hun forsøkte flere ganger å kaste ham ut.
- (20) Første gang B ba ham flytte, dro han henne ut av sengen, tok tak rundt halsen hennes og slo henne med en pute. Senere har det vært en rekke tilfeller av voldsbruk, med blant annet hardhendt dytting mot vegg, kvelertak og slag mot mage og hode. Han har også fremsatt en rekke trusler, særlig i forbindelse med at hun har bedt ham flytte. Han har således sagt at han skulle knekke nakken hennes, at han kjente noen som hadde en kjøttkvern som han kunne male henne opp med, og at han håpet at hun døde. B ble dessuten nærmest daglig kalt «hore», «drittkjerring» og andre stygge ting. A tok flere ganger kvelertak på henne og truet med å knuse eiendelene hennes dersom han ble kastet ut av huset. B opplevde ham som veldig kontrollerende, blant annet ved at han sjekket telefonene hennes og på et tidspunkt også satte opp et skjult kamera på badet. De beskrevne forhold pågikk helt opp mot 22. oktober 2017, da voldtekten skjedde.
- (21) For disse forholdene er A dømt for overtredelse av straffeloven § 282 – mishandling i nære relasjoner.
- (22) Opptakten til voldtekten var en fest lørdag 21. oktober 2017 hos en felles bekjent av dem. Da A der tok kontakt med B, avviste hun ham. Han trengte seg likevel flere ganger på henne. De andre på festen oppfattet ham som truende mot henne, mens hun virket redd ham. Han oppførte seg etter hvert svært ufint både mot henne og andre som var til stede, og ble beskrevet som full, kranglete og motbydelig. Da en venninne av B gikk imellom dem, spyttet han på venninnen. Etter at venninnen hadde dyttet ham bort, tok han kvelertak på henne.
- (23) For dette er A dømt for overtredelse av straffeloven § 271 – kroppskrenkelse.

- (24) Jeg går så over til voldtekten, som fant sted senere på natten til 22. oktober 2017.
- (25) Etter at A noe over midnatt ble kastet ut fra den omtalte festen og jaget fra stedet, dro han til Bs bolig. Da hun kom hjem mellom to og tre timer senere sammen med noen venninner, sov han på sofaen. Venninnene forsøkte å få ham ut av huset, noe han nektet. A lovet at han ikke skulle gjøre B noe, og hun sa til venninnene at det kom til å gå bra. Venninnene forlot derfor boligen, og B gikk til sengs.
- (26) Om det som videre skjedde, heter det i tingrettens dom:

«Detaljene i det videre hendelsesforløpet er noe uklare. Det er uansett på det rene at tiltalte kom etter fornærmede inn på soverommet. Han begynte 'å pirke' på henne, hun ba ham gå og han slo henne i ansiktet. Det er uklart for retten om den første voldsutøvelsen skjedde på badet eller på soverommet til fornærmede, men det er på det rene at tiltalte var aggressiv, begynte å slå fornærmede, dunket hodet hennes i gulvet og/eller veggen, bet henne i beinet og på kroppen, forsøkte å dytte et håndkle i munnen hennes og dro henne ut av senga. Hun ble fratatt mobiltelefonen sin og ble nektet å gå hjemmefra.

På ett tidspunkt, mens tiltalte var på badet, fikk fornærmede likevel kledd på seg og rømte ut av huset. Tiltalte kom etter i bare undertøyet, bar fornærmede inn igjen og dyttet henne inn på soverommet. Han begynte å slå henne og å dra klærne av henne, mens hun forsøkte å dra de på igjen. Hun gjorde motstand ved å knipe beina sammen, skrike 'nei' og be ham slutte. Det ble 'bare ti ganger verre etter det', tiltalte tok kveletak på henne, presset hodet hennes ned i puta slik at hun fikk problemer med å puste og stakk fingrene sine inn i munnen hennes.

Fornærmede opplevde at tiltalte 'gjorde det han ville med henne'. Han hadde vaginalt samleie, i tre–fire samleiestillinger, anal- og flere forsøk på anale samleier før han fikk utløsning og ga seg.

Etter at begge igjen hadde vært på badet, hvor tiltalte vasket fornærmede i skrittet, gikk de og la seg igjen. Fornærmede ble nektet å kontakte lege slik hun ba om. Hun ble også nektet å sove, men begge sovnet etter hvert mens tiltalte holdt henne i armen.

Da fornærmede våknet rundt kl. 12.00 neste dag, virket alt normalt til tiltalte begynte å ta henne i skrittet, utenpå trusa. Da hun ba ham stoppe og sa hun var sår, svarte han at det ikke spilte noen rolle om han voldtok henne en gang til, når han allerede hadde gjort det en gang. Til tross for at hun ba ham slutte, forsøkte å holde igjen trusa og knep sammen beina, gjennomførte han vaginalt samleie med henne. Han hadde sædavgang på fornærmedes t-skjorte, hals og ansikt.

Da fornærmede gikk på badet for å dusje, kom tiltalte etter. Han hadde med seg en stor kniv, som han la fra seg før han gikk inn i dusjen. Senere stekte tiltalte seg en pizza, la et teppe over fornærmede og ga uttrykk for at han ikke visste hva han skulle gjøre mens han holdt den nevnte kniven på håndledet sitt.»

- (27) Først da en bekymret venninne av B noe senere oppsøkte henne, forlot A boligen.
- (28) Som det vil ha fremgått, var voldtekten ikke et resultat av en impuls, men bar preg av en sterk og vedvarende vilje og evne til å gjennomføre handlingen. Overgrepet strakk seg over lang tid, og han brukte alvorlig vold for å oppnå målet. Da hun forsøkte å unnsnippe, løp han ut av huset og bar henne tilbake for å fortsette overgrepene. Voldtekten skjedde under ruspåvirkning og i etterkant av at forholdet mellom A og B var oppløst.

- (29) Det gikk seks–syv timer mellom de de to samleiene – da krenkelsene var på det mest intense – men tingretten bedømte forholdet som én fortsatt forbrytelse. Som jeg kommer tilbake til, er A tidligere dømt for voldtekt, og han ble derfor nå dømt for overtredelse av § 293 om grov voldtekt, jf. bestemmelsens første ledd annet punktum.
- (30) Mens A hadde meldeplikt for politiet etter å ha sittet i varetekt for voldtektssaken, tok han 16. september 2018 bilder og film av en kvinnes underliv og av at de to hadde samleie – uten at hun hadde samtykket til dette. Han sendte deretter bildene og filmene til en annen kvinne, som han bare kjente gjennom sosiale medier. A hadde flere ganger tidligere sendt seksualiserte bilder av seg selv til denne kvinnen, noe hun forgjeves hadde bedt ham om å slutte med. Hun valgte denne gangen å anmelde forholdet.
- (31) For disse forholdene er A dømt etter henholdsvis straffeloven § 266 og § 298 – hensynsløs adferd og seksuelt krenkende adferd.
- (32) Jeg ser så på om A tidligere har begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd, jf. straffeloven § 40 fjerde ledd.
- (33) Ved Hedmarken tingretts dom 11. april 2011 ble han dømt for voldtekt og legemsfornærmelse til fengsel i to år og tre måneder. Begge handlingene skjedde i 2010 overfor én og samme kvinne, og saksforholdet har flere likhetstrekk med de forhold A nå er dømt for. A og fornærmede levde i et konfliktfylt samboerskap, der hans rusbruk, vold og sjalusi sto sentralt. Etter at A ved en anledning slo fornærmede med flat hånd i ansiktet, opphørte forholdet. Han oppholdt seg imidlertid også etter dette i boligen og overnattet der. Under hovedforhandlingen ga fornærmede uttrykk for at hun var redd ham, og at hun ikke våget å be ham flytte ut.
- (34) Voldtekten skjedde omtrent fire måneder etter det nevnte slaget. På samme måte som i vår sak startet det med en fest, der A gikk hjem tidligere enn fornærmede. Etter at hun var kommet hjem og hadde sovet en stund, ble hun vekket av en synlig beruset A, som ga uttrykk for at han ville ha sex med henne. Da han til tross for å ha blitt avvist ikke ga seg, ba hun ham om å pakke og komme seg ut. A sa da «jeg skal ha sex», tok tak i henne og gjennomførte voldtekten. For å oppnå dette holdt han hånden over hennes munn og nese, slik at hun fikk problemer med å puste. Da han hadde gjennomført voldtekten, la han seg ved siden av henne og holdt rundt henne. Fornærmede ba om å få lov til å gå, men fikk først etter en stund lov til det. Hele hendelsen pågikk omtrent en times tid.
- (35) Som det vil ha fremgått, er voldtekt et alvorlig lovbrudd som nevnt i § 40 første ledd.
- (36) A er ikke dømt for å ha begått voldtekter mellom 2010 og 2017, men ved Eidsivating lagmannsretts dom 14. mai 2014 ble han funnet skyldig i med stor kraft å ha slått en mann tre ganger i ansiktet, jf. straffeloven 1902 § 229 annet straffalternativ, jf. § 232. Det er ikke tvilsomt at også dette er et alvorlig lovbrudd av en art som nevnt i § 40 første ledd, jf. Rt-2011-1717. Voldshandlingen skjedde omtrent fire uker etter at han var løslatt på prøve fra straffen for den første voldtekten, og han ble for dette idømt en samlet straff på fengsel i ett år og fire måneder.
- (37) Jeg ser så på As adferd og sosiale og personlige funksjonsevne, jf. straffeloven § 40 fjerde ledd.

- (38) Bevisføringen for de tidligere instanser har vist at det er noen klare mønstre i As adferd. Et sentralt element er at han lett kommer i kontakt med kvinner og skaffer seg opphold hos dem, og at han ikke sjelden blir boende der mot deres vilje når de ønsker å avslutte forholdet. Dette har skjedd både før og etter at voldtekten i vår sak fant sted. Da han 24. april 2018 ble løslatt fra varetekt etter voldtekten, flyttet han således inn til en kvinne som sa at han kunne bo der en til halvannen måned. Mot hennes vilje ble han imidlertid boende der store deler av sommeren. Hun følte seg lite respektert og måtte flytte til en venninne fordi A ikke flyttet ut. Først da han i løpet av sommeren ble kjent med en annen kvinne, flyttet han. Hos denne kvinnen ble A boende til han ble varetektsfengslet i oktober 2018.
- (39) I den innledende fase av forholdene virker A visstnok hyggelig og omsorgsfull. Men etter relativt kort tid synes dette å endre seg. Han beskrives da som kontrollerende, sjalu, sint og truende. I tillegg til å dytte kvinnene, riste dem og ta lettere tak rundt halsen deres, bruker han mye skjellsord.
- (40) Enkelte vitner har gitt en relativt positiv omtale av A – også kvinner han har hatt et forhold til. Samlet er imidlertid bildet av ham et annet. Det er ikke til å komme forbi at han har voldtatt to av de kvinnene han har hatt nærmest forhold til. At også disse to innledningsvis hadde et positivt inntrykk av ham, faller godt inn i dette bildet.
- (41) A har hatt omfattende bruk av rusmidler fra han var 17 år gammel, blant annet av alkohol, anabole steroider og ulike narkotiske stoffer. I den skriftlige erklæringen for tingretten ga de sakkyndige uttrykk for at det ikke var «sikre holdepunkter for avhengighetssyndrom til rusmidler, men ... *at observanden tilfredsstillende kriteriene for diagnosen F 10.1 Skadelig bruk av alkohol*». I hovedsak har de sakkyndige for Høyesterett opprettholdt vurderingene og konklusjonene de ga uttrykk for i den skriftlige erklæringen for tingretten. Når det gjelder As forhold til rusmidler, har de imidlertid justert seg noe som følge av nye opplysninger. I den skriftlige tilleggserklæringen 8. mars 2020 for Høyesterett heter det:
- «Observanden ble løslatt fra varetekt sommeren 2018 under vilkår av regelmessig rustesting. I tingretten forklarte observanden at han kun tok en øl i perioden han var ute av varetekt (fra april 2018 til oktober 2018). I lagmannsretten endret han forklaringen og sa at han ruset seg på mange ulike illegale stoffer (i tillegg til alkohol), men at han lurte kontrollsystemet.**
- I den opprinnelige erklæringen ga de sakkyndige observanden diagnosen Skadelig bruk av rusmidler. På bakgrunn av disse nye opplysninger har de sakkyndige revurdert diagnosen og konkluderer med at han har avhengighetssyndrom og setter følgende diagnose (ICD-10):**
- F 19.21 Psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser som skyldes bruk av multiple stoffer. Avhengighetssyndrom. For tiden abstinent i beskyttede omgivelser.»**
- (42) Fra å ha konkludert med at A har skadelig bruk av alkohol, er de sakkyndige nå altså av den oppfatning at han har et avhengighetssyndrom. I den muntlige redegjørelse for Høyesterett ga sakkyndige Haugerud uttrykk for at de også tidligere hadde sett indikasjoner på denne diagnosen, men at de ikke kunne konkludere slik uten å være helt sikre – slik de er nå.
- (43) Det er enkelte tegn til positiv utvikling hos A. Han går annenhver uke til behandling hos psykologspesialist Lars Henrik Myklebust, og i samtaler med de sakkyndige har han

fremholdt at han nå erkjenner den negative virkningen rus har for ham. Han innser derfor at han har nulltoleranse for rusmidler og ønsker å kutte ut rusmiljøet og tidligere omgangskrets.

- (44) Myklebust, som har behandlet A siden mars 2018, er enig i at han har et rusproblem, men har likevel et noe mer optimistisk syn på dette enn de sakkyndige. I hans skriftlige uttalelse 19. mars 2020 fremholdes det at As rusmisbruk har «vært omfattende, men vurderes som *skadelig bruk* fremfor *avhengighet*». Ifølge Myklebust opplever ikke A sug etter rus og har ikke inntatt rusmidler siste år. Han fremstår videre «som med stadig større avstand til rus gjennom forløpet og tilfredsstillende således ikke diagnosekriteriene for avhengighet».
- (45) Selv om de sakkyndige og Myklebust er enige om at A har et rusproblem, er det altså ulikt syn på hvor alvorlig problemet er. De sakkyndige har hatt tilgang til alle dokumenter i saken, de har innhentet komparentopplysninger, og Haugerud har fulgt rettsforhandlingene i alle instanser. Med det brede grunnlaget de har hatt for sine vurderinger, er det vanskelig å se bort fra deres syn på As rusproblemer. De sakkyndige understreker at det vil gå år før hans rusavhengighet er ferdig behandlet.
- (46) Når det gjelder As sosiale og personlige funksjonsevne for øvrig, har de sakkyndige vurdert ham opp mot ulike diagnoser, blant annet om han har en dyssosial personlighetsforstyrrelse. I den skriftlige erklæringen for tingretten oppsummerte de sitt syn slik:

«De sakkyndige mener at observanden helt eller delvis tilfredsstillende tre av kriteriene for F 60.2 Dyssosial personlighetsforstyrrelse. De later særlig til å gjøre seg gjeldende i intime relasjoner, og i mindre grad på andre områder. De sakkyndige må derfor uttrykke en viss tvil om at det er tilstrekkelig for å sette diagnosen. De sakkyndige finner likevel at det foreligger klare dyssosiale trekk.

F60.3 Emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse og F 60.2 Personlighetsforstyrrelse er gjensidig utelukkende, det vil si at de kan ikke benyttes samtidig.

Man står da i valget mellom enten F 60.2, F 60.3 eller F 61.0 Blandet personlighetsforstyrrelse. Sistnevnte kan benyttes der personlighetstrekkene ikke danner et klart mønster i tråd med de etablerte personlighetskategoriene (F 60.0–F 60.7).

De sakkyndige konkluderer diagnostisk med F 61.0 Blandet personlighetsforstyrrelse.»

- (47) A ble altså vurdert til å ha klare dyssosiale trekk i intime relasjoner, men ikke i andre sammenhenger. De sakkyndige konkluderte med diagnosen blandet personlighetsforstyrrelse.
- (48) Behandleren Myklebust har i sin uttalelse gitt uttrykk for at det ikke er korrekt å bruke diagnosen blandet personlighetsforstyrrelse på A, men derimot emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse. Han fremhever imidlertid at A er preget av blant annet «interpersonlige/relasjonsvansker, krenkbarhet og impulsivitet».
- (49) Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om hvilken diagnose som er riktig. For meg er det tilstrekkelig å konstatere at de sakkyndige gir uttrykk for at A har klare dyssosiale trekk, og at disse trekkene særlig gjør seg gjeldende i intime relasjoner. Som nevnt bygger de sakkyndige på et bredt og oppdatert grunnlag, og deres syn stemmer godt med sakens opplysninger ellers.

- (50) A går som nevnt annenhver uke til psykologspesialist Myklebust, og behandlingen synes å ha ført til økt erkjennelse av egen medvirkning til de problemene han har hatt i nære relasjoner. Overfor de sakkyndige beskriver A dette som en «åpenbaring», og han gir uttrykk for at han nå i større grad legger skylden for problemene på seg selv. Mens han tidligere har fokusert på rusens rolle, setter han i dag adferden i sammenheng med tidligere hendelser i livet, særlig foreldrenes skilsmisse og andre vanskelige følelsesmessige forhold. Han gir uttrykk for at han ennå har en lang vei å gå med emosjonelle bearbeidelser, men at han vil ha en endring i livet sitt.
- (51) Det er positivt at A søker behandling og viser vilje til å se nærmere på sin egen rolle i det som skjer. Både de sakkyndige og Myklebust gir uttrykk for at dette har båret frukter. Men som de sakkyndige bemerker, må det tas i betraktning at han for tiden sitter i fengsel. Det må spørres om han fortsatt ville ha hatt dette perspektivet om han i dag hadde sluppet ut. Også etter domfellelsen for voldtekt i 2011 gikk han – under soningen – til behandling, og han ga da uttrykk for lignende innsikt og ønsker. Som nå gikk han til behandling annenhver uke, og det ble fokusert på de samme problemstillingene. Det var også den gang tegn på bedring, men det må konstateres at han likevel igjen har voldtatt en kvinne. I den skriftlige erklæringen for Høyesterett omtaler de sakkyndige dette slik:
- «Observanden tilkjennega at han forsto hva disse problemene innebar allerede i 2012. Det som skjedde i tiden etter dette, tyder imidlertid på at han ikke har den nødvendige innsikten, eller evner til å endre på de dysfunksjonelle mønstrene. Det er særlig intime relasjoner som byr på konflikter. Han evner ikke å hindre at problemer oppstår. En naturlig konsekvens av voldsepisodene knyttet til rusmiddelinntak, ville være total avhold fra alkohol og andre rusmidler.»**
- (52) Det er også grunn til å merke seg at A ikke har vært stabil i gjennomføringen av behandlingen. Den ble påbegynt mens han satt i varetekt etter den siste voldtekten, men etter at han hadde sluppet ut mot meldeplikt, uteble han lenge fra behandlingen. I denne perioden ruset han seg på mange illegale stoffer, men ble ikke oppdaget fordi han etter eget utsagn lurte kontrollsystemet. Først etter omtrent seks måneder – mens han igjen var satt i varetekt som følge av hensynsløs adferd og krenkende seksuell adferd – tok han på nytt kontakten med behandleren.
- (53) *Oppsummeringsvis* peker jeg på at de to voldtektene A er dømt for, har flere likhetstrekk. De finner sted i ruspåvirket tilstand i forbindelse med oppløsning av konfliktfylte samboerforhold som etter kort tid har vært preget av hans sjalusi, kontrollbehov og manglende vilje og evne til å følge partnerens ønsker om å avslutte forholdet og flytte ut. I begge tilfellene utførte han handlinger som gjorde at de fornærmede fikk problemer med å puste. Det er også noen forskjeller mellom voldtektene, særlig ved at den han nå er dømt for, er vesentlig mer alvorlig enn den første. Slik sett har utviklingen gått i feil retning.
- (54) At A beskrives i positive vendinger i andre relasjoner, gir ikke tilfredsstillende trygghet for at nye alvorlige overgrep ikke vil skje overfor personer han inngår intime forhold med. De sakkyndige har pekt på at han oppfyller flere kriterier for dyssosial personlighetsforstyrrelse som særlig gjør seg gjeldende i intime relasjoner og under ruspåvirkning. Erfaringen viser at han lett inngår slike forhold med kvinner, og det må legges til grunn at han har et alvorlig rusproblem.
- (55) Det er positivt at han nå går til behandling, men han har vært under tilsvarende behandling tidligere, og også da ga han uttrykk for å ha fått større innsikt i sine problemer og et ønske

om å endre seg. Dette har dessverre ikke skjedd. Som de sakkyndige har fremhevet, vil behandlingen av A måtte bli langvarig – over flere år. Det kan ikke nå – etter bare halvannet års behandling – legges til grunn at det ikke lenger er nærliggende fare for nye alvorlige lovbrudd. Hensett til hans livsmønster finner jeg tvert imot å måtte konkludere med at det er en reell og kvalifisert fare for at slike lovbrudd vil skje om han nå skulle løslates.

- (56) Vilkåret i straffeloven § 40 annet ledd om at det på domstidspunktet må være en nærliggende fare for at A på nytt vil begå et lovbrudd som nevnt i første ledd, er etter dette oppfylt.

Samfunnsvernet

Rettslige utgangspunkter

- (57) For at forvaring skal kunne idømmes, må også grunnvilkåret i § 40 første ledd – om samfunnsvern – være oppfylt. Ved denne vurderingen skal det tas utgangspunkt i at straffen sones fullt ut, og spørsmålet er om en tidsbestemt straff er tilstrekkelig til å verne liv, helse eller frihet. Selv om det ikke kreves – slik som etter annet ledd – at faren for nye alvorlige lovbrudd etter endt soning skal være «nærliggende», må det vurderes om domfelte vil utgjøre en fare for de nevnte verdier på dette senere stadiet, se HR-2019-832-A avsnitt 65 med videre henvisninger. Jo lengre den alternative tidsbestemte straffen er, jo vanskeligere vil bedømmelsen være, og desto høyere må terskelen for forvaring bli, jf. Rt-2007-187 avsnitt 23. I Ot.prp. nr. 87 (1993–1994) side 86 gir departementet uttrykk for at forvaring i hovedsak vil kunne anvendes der den alternative fengselsstraffen er fra «noen måneder opp til 6–8 år».

Den konkrete vurderingen

- (58) Når jeg nå går over til den konkrete vurderingen, tar jeg utgangspunkt i at det handlingsmønsteret som er beskrevet ovenfor, har sittet dypt hos A over lang tid. Riktignok gikk det omtrent syv og et halvt år fra den første voldtekten til den neste, men de mellomliggende voldshandlingene – sammenholdt med likheten i de to voldtektene – bygger opp under at mønsteret reflekterer tilbakevendende trekk ved ham.
- (59) Det er positivt at A nå går til behandling, og forhåpentligvis kan denne på lengre sikt føre til endringer i hans livsmønster. På grunnlag av den sakkyndige erklæringen må jeg imidlertid legge til grunn at han helst burde vært til ukentlig behandling, og selv da ville det være nødvendig med et langvarig opplegg – over flere år – for å få bukt med problemene knyttet til rus og personlighetsavvik. Jeg finner det vanskelig å legge til grunn at han vil være ferdigbehandlet innen utløpet av en tidsbestemt fengselsstraff om fem år, slik det ville ha ligget an til i denne saken. Selv om han nå – mens han sitter i fengsel – gir uttrykk for ny selvinnsikt og sterk motivasjon for å gjøre noe med sine problemer, er det høyst usikkert om han vil etterleve dette etter endt soning. I fengsel eksponeres han i liten grad for de elementene som har utløst voldtektene – rus og intime relasjoner. Som det er fremholdt i HR-2018-2339-A avsnitt 41, kan det legges relativt liten vekt på adferd i et beskyttet miljø, som et fengsel er.
- (60) Jeg viser også til det jeg har sagt om at han har vært til behandling tidligere og også da har gitt uttrykk for slike tanker, uten at dette har hindret den voldtekten han nå er dømt for. Jeg

finner også grunn til å bemerke at det er få spor av oppriktig anger og medfølelse for ofrene for hans lovbrudd. Hans tanker ser ut til å dreie seg mest om ham selv og hans egen situasjon.

- (61) Som nevnt vil alternativet til forvaring være fengsel i syv år, og det er stor usikkerhet knyttet til hvordan A vil stå rustet etter å ha sonet en slik straff. Han har lite å falle tilbake på og har selv gitt uttrykk for at han må bryte med sitt tidligere miljø for å kunne ha kontroll med sitt rusproblem. Risikoen for at han vil begå nye alvorlige lovbrudd, er etter min mening så stor at en tidsbestemt straff ikke gir tilstrekkelig vern for andres liv, helse eller frihet, jf. straffeloven § 40 første ledd. Etter endt soning av fengselsstraffen vil samfunnet ha svært begrensede muligheter til å avverge at han begår nye voldtekter. Slik jeg ser det, er det her behov for det vern som en forvaringsstraff kan gi.
- (62) Jeg er etter dette kommet til at vilkårene for å idømme A forvaringsstraff er oppfylt. Partene er enige om at lagmannsrettens konkrete utmåling er passende. Jeg slutter meg til det.

Konklusjon

- (63) Jeg stemmer for slik

D O M :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at til fradrag i tidsrammen og minstestrafen i forvaringsstraffen går 773 – syvhundreogsyttititre – dager for utholdt varetekt.
2. For øvrig forkastes anken.

- (64) Dommer **Bergh:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (65) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (66) Dommer **Møse:** Likeså.
- (67) Justitiarius **Øie:** Likeså.
- (68) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at til fradrag i tidsrammen og minstestrafen i forvaringsstraffen går 773 – syvhundreogsyttititre – dager for utholdt varetekt.
2. For øvrig forkastes anken.